

O starších neslovenských slovách

Mgr. JAROMÍR KRŠKO

V úvodnom článku tejto série sme spomenuli, že jazyk sa formuje a mení postupne, odsúva na okraj slovej zásoby

menej používané slová a obohacuje sa novými slovami, ktoré získava kontaktom s okolitými národmi, jazykovými etnikami, alebo prijímaním nových kultúrnych hodnôt (napr. kresťanstva).

Slovenčina nie je výnimkou. V našej slovej zásobe máme množstvo prevzatých slov z latinčiny, češtiny (bohemizmy), nemčiny (germanizmy), maďarčiny (hungarizmy), ruštiny (rusizmy), angličtiny...

Najstaršie prevzaté slová sa často pocitujú ako pôvodné - domáce. Medzi takého slová môžeme počítať prevzatia z latinčiny v období christianizácie (8. storočie): **omša** (missa), **košela** (casula), **verš** (versus), **apoštol** (apostolus), **škola** (schola), **križ** (crux), **žemľa** (semela)...

Bohemizmy začali prenikať do slovenčiny od 14. storočia, v čase príchodu českých duchovných na Slovensko. Nepretržitý a silný vplyv češtiny, jej používanie ako kultúrneho a spisovného jazyka spôsobilo, že do slovenských nárečí preniklo mnoho českých slov. O ich neslovenskom pôvode svedčia len zmeny, ktoré sa vykonali na praslovanskom základe slov. Tieto hláskoslovné zmeny boli rozdielne v češtine a slovenčine. Medzi takéto slová patrí číslovka **tisíc**. V slovenčine by mali vzniknúť z paslovanskej podoby (tyso(N)tja, tyse(N)tja) tvar **tisúc, tisíac**.

Slovo **dúfať** vzniklo z praslovanského spojenia slov **up7** (nádej) a **p7vati** (mať dôveru, nádej). Sloveso **up7vati** by sa zmenilo v slovenčine na **upvati**, neskôr na **ufat**. Takáto podoba však u nás nie je. V našom jazykovom povedomí existujú slová **dúfať, úfať** (z **dúfať**), **zúfať**. V češtine je podoba týchto slovies s klesavou dvojhláskou **-ou**: **doufati**, **zoufati**. Táto česká dvojhláska sa v slovenčine zmenila na **ú**. Sloveso **dúfať** sa vyskytuje vo frazeologizmoch: "Dúfaj a nezúfaj!; V šťastí nedúfaj, v nešťastí nezúfaj!"

(dokončenie o týždeň)